

Література

1. Волощук Л. О. Вепчурний капітал як альтернативне джерело фінансування малого і середнього бізнесу // Економіка і управління. — 2001. — № 4. — С. 29.
2. Грипес В. Ф. Иновационный менеджмент: Учеб. пособие. — 2-е изд., стереотип. — К.: МАУП, 2001. — С. 135–136.
3. Савченко А., Москалюк П. Податок на прибуток підприємств як інструмент інвестиційної політики держави // Економіка України. — 2003. — № 3. — С. 26.
4. Михасюк І., Мельник А., Крупка М., Залого З. Державне регулювання економіки: Підручник / За ред. І. Р. Михасюка; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. — 2-ге вид., виправ. і допов. — К.: Атіка, Ельга-П, 2000. — С. 337.
5. Москвин В. А. Кредитование инвестиционных проектов: Рекомендации для предприятий и коммерческих банков. — М.: Финансы и статистика, 2001. — С. 54, 82.
6. Луців Б. Л. Грошово-кредитна політика держави та інвестиційна діяльність банків // Економіка України. — 2001. — № 10. — С. 23.

УДК 330.322(477)

*В. А. Бабенко***ДЕРЖАВНА СТРАТЕГІЯ АКТИВІЗАЦІЇ
ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

В умовах виходу економіки України з кризового стану надзвичайно важливого значення набуває активізація інвестиційної діяльності, оскільки без цього неможливо здійснити прогресивні структурні зрушення в економіці, інноваційне оновлення її реального сектора, підвищити конкурентоспроможність та взагалі забезпечити сталий соціально-економічний розвиток держави.

Активізація інвестиційної діяльності є вагомим чинником вирішення основних соціальних завдань, підвищення рівня життя населення України.

Необхідною умовою розв'язання цієї проблеми є залучення коштів як вітчизняних, так і іноземних інвесторів в економіку України, в тому числі коштів від емісій акцій, інвестиційних фондів, заощаджень населення, коштів приватних інвесторів тощо. При цьому особливо важливою проблемою сьогодення є удосконалення науково-методичних основ механізму активізації інвестиційної діяльності в Україні.

Досліджуючи теоретичні та практичні засади інвестування в Україні, автор спирався на авторитетну думку відомих вітчизняних спеціалістів, таких як І. А. Бланк, Б. В. Губський, К. Г. Зуллас, Л. І. Нейкова, А. А. Пересада, та іноземних — В. Бернса, Г. І. Бірмана, В. С. Балабанова, Дж. М. Кейнса, В. В. Ковальова, І. В. Ліпсіца, Г. Марковіца, П. Массе, М. Міллера, Ф. Модільяні, В. Шарпа, П. М. Хавронька та інших.

Поряд з цим значна кількість питань удосконалення організаційно-економічного механізму активізації інвестиційної діяльності залишається не висвітленою і потребує теоретичного, методичного і практичного вирішення. Нинішній механізм регулювання інвестиційної діяльності поки що не в повній

мірі відповідає сучасним вимогам і не має необхідної комплексної методологічної основи. Не відпрацьовано концептуальні питання та такі напрями, як регулювання фінансового аспекту інвестиційного процесу відтворення капіталу, формування ресурсів і джерел інвестування, функціонування повноцінного ринку цінних паперів та ін.

У зв'язку з цим інвестиційна діяльність суб'єктів господарювання вимагає глибоких знань теорії та практики прийняття рішень у сфері обґрунтування інвестиційної стратегії, виборі напрямів та форм інвестування, а пошук шляхів удосконалення відносин в інвестиційній сфері в умовах ринкової трансформації економіки є не лише актуальним, а й важливим завданням теоретичного та практичного значення.

Україна дуже зацікавлена у припливі прямих інвестицій, оскільки вони не збільшують зовнішній борг (а навпаки, сприяють одержанню коштів для його погашення), забезпечують ефективну інтеграцію національної економіки у світову завдяки виробничій та науково-технічній кооперації, є джерелом капіталовкладень, причому у формі сучасних засобів виробництва, залучають вітчизняних підприємців до передового господарчого досвіду.

За опублікованими розрахунками, загальний обсяг необхідних іноземних інвестицій в економіку України становить понад 40 млрд дол. США, зокрема для металургії — 7; машинобудування — 5,1; транспорту — 3,7; хімії і нафтохімії — 3,3 млрд дол. США [1]. Така сума дала б змогу реконструювати пріоритетні галузі промисловості протягом 5 років. Але фактично обсяги іноземних інвестицій в економіку України є значно нижчими, ніж треба.

Слід констатувати, що на початок 2005 р. прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в економіку нашої держави з початку інвестування наростаючим підсумком становили 8,4 млрд дол. США (тоді як, наприклад, в Росію — 25 млрд, а Китай цю (багаторічну російську) суму отримує щорічно). Щорічні капіталовкладення лише за останні три роки перевищують 1 млрд дол., а за попередній період не досягали навіть цієї цифри. На частку України припадає лише 0,5% загального обсягу світових прямих іноземних інвестицій. Аналіз інвестиційного процесу свідчить, що річний обсяг інвестицій, який може бути освоєний в Україні, становить приблизно 20–25% від її ВВП, в той час як фактично Україна залучила іноземних інвестицій в обсязі 4,4% ВВП (але й залучений капітал використовується не завжди ефективно). Найнижчим серед країн Східної Європи та пострадянського простору залишається рівень ПІІ на душу населення (на початок ХХІ ст. він становив 80 дол.). Частка іноземних інвестицій у загальному обсязі інвестицій України на початку 2000 р. дорівнювала приблизно 5%, що набагато менше, ніж у Китаї, ряді країн Східної Європи. Для задоволення наших потреб в ПІІ українській економіці необхідно щорічно залучати щонайменше 3–5 млрд дол., тобто слід було б перерозподілити на користь України приблизно 1/30 частину усього потоку міжнародних інвестицій [2].

Можливості держави щодо залучення прямих іноземних інвестицій в Україну визначаються з урахуванням макроекономічної ситуації у державі, привабливості її інвестиційного клімату, який забезпечив би залучення і раціо-

нальне використання коштів та їх інвестування в так звані «точки зростання» — найбільш ефективні високотехнологічні виробництва, які створять умови для запуску інвестиційного мультиплікатора, а також розвитку суміжних виробництв.

Річні обсяги інвестицій поки що залишаються на низькому рівні через несприятливий клімат, що пояснюється недосконалою законодавчою базою, нерозвиненими фондовим ринком та фінансово-кредитною системою, високим податковим тиском, неефективним використанням амортизаційних відрахувань, а також низьким рівнем трансформації заощаджень населення до інвестування, що призводить до відпливу вітчизняних капіталів за кордон та не сприяє залученню іноземних інвестицій в економіку країни.

Отже, головним завданням активізації інвестиційної діяльності в Україні є створення сприятливого інвестиційного клімату.

Проблема полягає у стимулюванні ефективного притоку іноземного капіталу. У зв'язку з цим постає два питання: по-перше, у які сфери приплив має бути обмежений, і, по-друге, у які галузі та в яких формах слід насамперед його залучати.

В Україні інвестиції можуть здійснюватись шляхом:

- створення підприємств з пайовою участю іноземного капіталу (спільних підприємств);
- створення підприємств, цілком належних іноземним інвесторам, їх філіалів;
- придбання іноземним інвестором у власність підприємств, майнових комплексів, будівель, споруд, паїв участі в підприємствах, акцій, облігацій та інших цінних паперів;
- придбання прав користування землею та іншими природними ресурсами, а також інших майнових прав;
- надання позик, кредитів, майна та майнових прав і т. ін.

На наш погляд, іноземний капітал може мати доступ у всі сфери економіки (за винятком тих, що перебувають у державній монополії) без шкоди для національних інтересів. Галузеві обмеження повинні поширюватись тільки на приплив прямих інвестицій у галузі, пов'язані з безпосередньою експлуатацією національних природних ресурсів (наприклад, трубопроводи, видобувні галузі, придбання у власність землі), у виробничу інфраструктуру (енергомережі, дороги і т. ін.), телекомунікаційний та супутниковий зв'язок, галузі ВПК. Подібні обмеження закріплені в законодавствах багатьох розвинених країн, зокрема США.

У перелічених галузях доцільно використати альтернативні прямим іноземним інвестиціям форми залучення іноземного капіталу. Це можуть бути зарубіжні кредити та позики. Хоча вони й збільшують тягар державного боргу, залучення їх є виправданим, по-перше, з точки зору національних інтересів, а, по-друге, маючи на увазі швидку окупність капіталовкладень у названі сфери. Проте для цього потрібно створити ефективну систему управління та контролю їх використання. Альтернативою прямим іноземним інвестиціям може

стати одержання фінансових ресурсів та прогресивних технологій через підписання компенсаційних угод на бартерній основі. Перспективним напрямком є залучення у стратегічні галузі приватних портфельних інвестицій.

Зарубіжний капітал у формі підприємств із 100-відсотковою іноземною участю доцільно залучати у виробництво та переробку сільськогосподарської продукції, виробництво будівельних матеріалів, будівництво (у тому числі житлове), для випуску товарів народного споживання, у розвиток ділової інфраструктури.

Через спільні підприємства Україна могла б отримати доступ до нових технологій. Їх формування доцільно в галузях зі 100-відсотковою іноземною участю, а також у галузі наукомістких виробництв, при приватизації оборонних підприємств, що підлягають конверсії, та у сферах діяльності, які ми називаємо «екологозберігаючими». Величезні можливості для спільної діяльності відкриває залучення у господарчий обіг техногенних мінеральних утворень при видобуванні та переробці корисних копалин. По численних гірничодобувних та переробних підприємствах України розкидані ресурси різних металів, включаючи рідкісні та благородні, що містяться у накопичених роками техногенних мінеральних утвореннях. До того ж при освоєнні таких утворень відбувається екологічна очистка території та рекультивация земель.

У сучасних умовах очікувати великого припливу іноземного капіталу в Україну не доводиться, тому що інвестиційний клімат залишається несприятливим. Основними перешкодами для іноземних інвестицій в Україну є: нестабільне та надмірне державне регулювання; нечітка правова система; мінливість економічного середовища; корупція; великий податковий тягар; проблеми щодо встановлення чітких прав власності; низький рівень доходів громадян; труднощі в спілкуванні з урядом та приватизаційними органами; мінливість політичного середовища; відсутність матеріальної інфраструктури; проблеми виходу на внутрішній та зовнішній ринки та інші.

Залишається невирішеною проблема забезпечення зарубіжних інвесторів інформацією про чинне стосовно іноземних інвестицій законодавство. Тексти законів та інструкцій недосяжні для ознайомлення. Практично немає єдиного підходу до статусу та скасування попередніх законів, тому важко визначити, які закони зберігають чинність, а які були анульовані. Щоб дати зарубіжним інвесторам уявлення про правовий режим в Україні стосовно іноземного капіталу, потрібно організувати регулярний випуск бюлетеня, що містить відповідну інформацію кількома мовами.

Необхідним є започаткування інформаційного центру сприяння інвестиціям, що формує банк пропозицій української сторони щодо об'єктів інвестування. Створення такого банку даних є особливо важливим для регіонів, яким самостійний пошук іноземного інвестора не під силу через нерозвиненість їх ділової інфраструктури.

Аналіз показників економічної діяльності країни в останній період виявив низку позитивних кроків у її розвитку, що дає підставу розраховувати на те, що Україна стала на шлях відновлення економічного зростання після багатьох

років виснажливого спаду. Поряд із тим, що зріс валовий внутрішній продукт, виробництво товарів народного споживання, темпи зростання інвестицій в основний капітал підприємств усіх форм власності, а також приріст обсягів виробництва в основні інвестиційні галузі — машинобудування та металообробку, спостерігалися такі тенденції, як зниження облікової відсоткової ставки Національного банку України, посилення інноваційної активності в промисловості з оновленням продукції, що випускається, і впровадженням прогресивних технологічних процесів та сучасного устаткування. Позитивність таких тенденцій підтримується тим, що більше двох третин усіх коштів вкладається в об'єкти виробничої сфери, а також те, що в останні 3 роки підвищення інвестиційної активності спостерігалось у більшості регіонів України.

Це є свідченням того, що українська економіка починає відновлюватися, а також дає нам підставу на основі вітчизняного та закордонного досвіду розглянути питання стримування негативного впливу та появу позитивних умов подальшого розвитку її інвестиційної сфери.

Дослідження змін економічної ситуації базується на таких параметрах:

- зміцнення фінансового становища держави (зокрема, забезпечення збалансованості бюджету, зменшення заборгованості);
- подальше забезпечення стабільності національної валюти;
- зниження вартості кредитних ресурсів, в першу чергу, рівня процентних ставок за кредити комерційних банків;
- зміцнення економічної стабільності країни (зростання ВВП).

Для досягнення цих параметрів слід розробити заходи вдосконалення державного регулювання щодо створення привабливого інвестиційного клімату за рахунок використання відповідних державних регуляторів: податків, довгострокових кредитів, податкових пільг, амортизаційних відрахувань, мита, порядку репатріації прибутків іноземними інвесторами.

У процесі розробки шляхів залучення іноземних інвестицій необхідно відобразити заходи забезпечення їх успішності, якими можуть бути:

- проведення гнучкої податкової політики, спрямованої на стимулювання іноземних інвестицій у галузі економіки, що є не надто привабливими для інвестора, але важливими для країни;
- розробка та законодавче затвердження довгострокових проектів реформування й розвитку ключових галузей економіки з метою залучення стратегічних інвесторів;
- грошова приватизація окремих об'єктів пріоритетних галузей економіки із запровадженням міжнародних тендерів;
- державна підтримка реалізації стратегічно важливих проектів;
- запровадження моніторингу інвестиційного клімату в Україні тощо.

Як необхідну умову надходження в країну іноземних інвестицій варто відзначити розробку проектів законів, що сприяють створенню привабливого інвестиційного клімату.

У зв'язку з цим, велике значення має вдосконалення процесу формування інвестиційної політики держави, що може активізувати або стримувати функ-

ціонування іноземних інвестицій у національній економіці, регулювати їхні обсяги і технологічний склад.

Література

1. Шпек Р. Іноземні інвестиції в Україні // Урядовий кур'єр. — 1996. — 2 квіт. — С. 5.
2. Шакина А. Прямые иностранные инвестиции в странах Восточной Европы // Мировая экономика и международные отношения. — 2003. — № 2. — С. 48–51.
3. Сухоруков А. І. Проблеми підвищення інвестиційної активності регіонів // Економіка України. — 2002. — № 8. — С. 26–33.
4. Карандакова І. Оцінка інвестиційного клімату в Україні та напрямки його покращення // Економіка. Фінанси. Право. — 1999. — № 1. — С. 8–12.
5. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко, В. С. Будків, А. С. Гальчинський та ін. — К.: Либідь, 2002. — 470 с.

УДК 352.075.2

Ю. Ю. Бальцій

КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЬКОГО ГОЛОВИ

Одне з головних завдань, яке стоїть перед нашою державою, — інтеграція в європейські структури. Досягнення правових, соціальних, політичних та економічних критеріїв вступу до ЄС є питання не тільки зовнішньої, а й внутрішньої політики України. Особливого значення у зв'язку з цим набуває проблема наближення до європейських стандартів державного управління на територіальному рівні, регіонального і місцевого самоврядування.

Проблеми правового статусу головних посадових осіб у місцевому самоврядуванні займають важливе місце та є досить актуальними не тільки в муніципальному праві, а й при проведенні адміністративно-територіальної реформи. Цьому питанню присвячені наукові праці багатьох вітчизняних і зарубіжних учених: М. О. Баймуратова, Ю. А. Дмитрієва, М. І. Корнієнка, В. Ф. Погорілко, В. І. Фадєєва, О. Ф. Фрицького, Е. С. Шугрина та ін. Однак предметом окремого дослідження вони досить не стали.

Визначивши громаду первинним елементом в контексті адміністративно-територіальної реформи, актуалізується питання щодо критеріїв ефективності діяльності її головної посадової особи, а саме міського голови.

Виходячи з того, що організаційно-правові форми діяльності міського голови є формальним виявом організаційної діяльності органів місцевого самоврядування й виступають як один з основних організаційних елементів, уявляється можливим дослідження критеріїв їхньої ефективності.

При цьому ефективність тут виступає як якісна характеристика того або іншого організаційного елемента або їхньої сукупності, що відображає їх реальну роль у вирішенні місцевих проблем. При цьому варто мати на увазі, що чим вище внесок такого елемента в рішення питань у галузі економіки, соці-